

Capitulum II. Patet X.

Quam principaliter fiat accessus ad deū. non tñ per hoc excludit liberum arbitriū. qz puerio siue accessus ad deū et oē opus bonū et dñsum per qd acquirif salus pcedit a grā et a libero arbitrio. principaliter tñ a grā. Nā opō dñs eis quos vult saluos facere et quos p̄legit primo donū sue gratie infundit. q̄ infusio mouet liberū arbitriū ad bonū appetendū. Cū vero immissio nes has salubres liberū arbitriū suscipit. et ad bonū appetendū motū fuerit statim grā que prius p̄uenit liberū arbitriū mouēdo subsequit sibi coopando in his que p̄tinent ad salutem. Hoc p̄bat b̄tus greg. xvj. moē. cū dicit. **S**up̄na pietas prius agit in nobis aliquid sine nobis vt subsequēte quoqz nōo libero arbitrio bonū qd iā appetimus agat nobiscū. qd tñ per impensam grām in extremo iudicio ita remuneret in nobis ac si solū p̄cessisset ex nobis. Quia em̄ dīna bonitas vt innocentes nos faciat p̄uenit. **P**aulus ait. **G**rā dei sum id qd sum. **E**t qz eandē grām nostrū liberū arbitriū p̄sequit adiungit. **E**t grā eius in me vacua nō fuit sed abūdanti us laboranti. **Q**d cū semibil p̄spiceret. ait. non aut ego. **E**t tñ qz se esse aliqd cū grā inuenit adiūxit. sed grā dei me cū. si cū p̄ueniente grā subsequēns liberū arbitriū nō h̄rēt. vt ergo sine grā se nihil esse oñderet. ait. **N**ō ego. vt dō se cū grā esse opatū per liberū arbitriū oñderet. adiungit. sed grā dei me cū **D**ec gre. **D**icit beatus aug. **N**olentē deus p̄uenit vt velit. subsequēf ne frustravelit. **D**e hoc etiā ait ber. **D**eus tria hec hoc est bonū cogitare. a malo decliare et velle p̄ficere in nobis opat. primū sine nobis. scdm nobiscū. terciū p̄ nos

facit. **S**iquidē immittendo bonā cogitationem nos p̄uenit. mutando etiā malā voluntatē sibi p̄sensum iūgit. minifirando etiā p̄sensui facultatē vel facilitatē foris p̄aptū opus nīm intra nos opifex innotescit. **S**ane ipsi nos p̄uenire neqz p̄sumus. **Q**ui aut bonū neminē inuenit neminē saluat quē nō p̄uenit. **A**deo ḡ sine dubio nē fit salutis exordiū. nec p̄ nos vtiqz nec nobiscū vtz p̄sensus et opus tñ nō ex nobis fit nō tñ sine nobis. **C**ū igit deū inuisibile intra nos ac nobiscū acritare sentim? soli grē eius attribuamus. **I**psa liberū excitat cū seiat cogitatū. sanat cū mutat affectū. roborat vt p̄ducatur ad actū. fuit vt nō sentiat defectū. **H**ec ber. **P**z ḡ p̄ p̄cedā quō grā p̄ueniat liberū arbitriū et etiā subsequētur. nā ipsa grā spūs scī bonā voluntatē q̄ p̄cedit ex libero arbitrio primo opat in hōie vt fit. deindē coopat ne vacua fit. **B** **Q**d hugo pulcris v̄bis p̄bat d. **S**pūs nāqz scūs bonā voluntatē primo in hōie opatur. deinde bonē voluntati mouenti se et operanti coopat. prius bonā voluntatem aspirat vt fit. deindē bonē voluntati mouenti se inspirat vt moueatur et opet vt vacua nō fit. primo opat eā. deinde opat per eā. bona em̄ voluntas est instēm sed spūs scūs est artifex. primo instēm opatur. deinde p̄ instēm opat. primo solū instēm opat. qd dō p̄ instrumentū nō solus ipse opat sed etiā instēm ipm p̄ qd ipse opat. **S**ic spūs scūs primo bonā voluntatē in hōie solus opat. sed q̄ postea per bonā voluntatē opat non solū ipse opat sed etiā voluntas per quā opat. tñ opus bonū ex spūs scō est qui opat non ex voluntate hōis p̄ quā opat in ipsa quidē bonū sed non ex ipsa. qz aliunde accepit. **I**dem ḡ opus bonū et suū est inq̄rum h̄z. nō suū inq̄ntū a se metipso nō h̄z. **D**ec hugo. **D**e hoc eti

am habet in glo. sup. ix. ca. de cele. ier. rar. vbi dicitur: **S**icut in nostra parte non est ut dicitur illuminatio donum nobis offerat ita non nisi in nostra parte esset oblatum suspiciat. **N**am et aliquid et cum volumus offerat sicut non quod suscipit nisi cum volumus et cum volumus a deo volumus quod donum dei est voluntas bona cum autem volumus a nobis volumus quod nolle nihil aliud est quam non velle quod desertio boni est. **H**ec glo. **C.** Per istas autoritates colligere possumus quod opus bonum omne quod per hominem agit fit per gratiam inspirantem et liberum arbitrium siue voluntatem consentientem et requirunt hec duo ad salutem hominis salus proficiat. **D**e hoc dicit bernardus in libro de gratia et libero arbitrio super illud capitulum ad romanos. ix. **N**on est voluntas neque currentis sicut miserentis dei. **Q**uid igitur agit liberum arbitrium breviter respondeo. **T**olle liberum arbitrium non est quod saluem tolle gratiam non est vni saluem opus hoc sine dubio effici non potest nisi vno a quo fit sine altero cui vel in quo fit. **D**eus autor salutis est cuius est liberum arbitrium tamen capax nec dare illud nisi deus nec capere valet nisi liberum arbitrium. **Q**uid ergo a solo deo et soli datur liberum arbitrium tamen absque consensu accipiendum est non potest quod absque gratia dantur et ita gratie operanti salutem cooperari dicitur liberum arbitrium dum consentit hoc est dum saluatur. **C**onsentire enim saluari est. **P**roinde peccatoris spiritus saltim huiusmodi minime capit eo quod illi voluntarius desit consensus quo saluari videtur deo placide obtemperat siue in boni acquiescendo siue pollicenti credendo siue reddenti gratias agendo. **H**ec bernardus. **D**e hoc etiam ait quidam glo. super illo verbo apocalyp. iij. **E**go sto ad hostium et pulso. **E**go sto videtur dominus ad hostium videtur cordis humani et pulso ad bonum supernaturale mouedo. **S**i quis audiret vocem meam monitioni mee consentiendo et aperuerit mihi ianuam per conatum liberi arbitrii ad bo-

num. introibo ad illum. scilicet per gratiam gratum facientem habitando in illo cenabo cum illo et ipse mecum nam deus in tali homine delectatur et ipse in deo. **H**ec glo. **P**er ista igitur dicta apparet clare quod opus bonum fit per hec duo. scilicet per gratiam et liberum arbitrium. **Q**uod gregorius in xxxiij. mora. per martianum dicens Bonum quippe quod agimus et dei et neminem dei per convenientem gratiam non fit pro obsequio liberi arbitrii. si enim dei non est vni ei in eternum gratias agimus. **R**ursum si neminem non est vni nobis retribui premia speramus? **Q**uia ergo non immerito gratias agimus dum scimus quod eius munere pervenimus. **E**t rursum quod non immerito retributionem querimus scimus quod obsequium quante libero arbitrio bona eligimus quod gerimus. **H**ec gregorius. **N**otandum tamen quod licet opera meritoria salutis eterne sint liberi arbitrii et gratie principaliter sunt gratie. **G**ratia enim liberum arbitrium dirigat in exercitio virtutum. per nos enim male facere possumus sed non bonum. **Q**uoniam quis ergo bonum aliquid in suis actibus considerat dono gratie id ascribat sed quid mali in se perpenderit hoc suum dicere poterit in bonis vitando arrogantiam in malis seruando humilitatis constantiam que sepe perdit dum mens de virtutibus per arrogantiam gloriatur. **F**ilius. **E**fficienter mihi nunc exposuit est quomodo omne opus bonum per gratiam et liberum arbitrium proficiat per gratiam pervenientem et mouentem liberum arbitrium vero consentiens et salutis monita suscipiens et quod in his duobus salus hominum consistat. **S**ed mouet valde mentem meam cum liberum arbitrium sine gratia spiritus sancti nihil possit operari. **E**t cur omnipotens deus qui plenus est omnipotente pietate et misericordia sua gratiam non infundat omnibus communiter hominibus per quam cuncti possent saluari.